

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет менеджменту та права

Кафедра права

ДЕМ'ЯНЧУК Ю. В

АГРАРНЕ ПРАВО

**Методичні вказівки до практичних занять здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти за галуззю знань – 08 Право.
Спеціальність – 081 Право, освітньо-професійної програми – Право**

Вінниця 2023

Дем'янчук Ю. В. Аграрне право. Методичні вказівки до практичних занять здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за галуззю знань – 08 Право. Спеціальність – 081 Право, освітньо-професійної програми – Право, 2023 р. 41 с.

Розробники: Дем'янчук Ю. В., доцент кафедри права, доктор юридичних наук, доцент. Вінницький національний аграрний університет.

Рецензенти: Маньгора Т.В. кандидат юридичних наук, доцент, Вінницький національний аграрний університет.

Добренька Н.В. кандидат юридичних наук, доцент, Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти „Відкритий міжнародний університет розвитку людини „Україна” Білоцерківського інституту економіки та управління.

Затверджено до видання науково-методичною комісією ВНАУ
(протокол № 6 від 15 березня 2023 р.)
за поданням навчально-методичної комісії факультету менеджменту та
права
(протокол № 7 від 13 березня 2023 р.)

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Теми та зміст практичних занять.....	6
3. Тестові завдання з навчальної дисципліни	32
4. Контрольні запитання з навчальної дисципліни	37
5. Інформаційні ресурси.....	40

Вступ

Аграрне право – спеціалізована галузь правової системи, роль якої поступово зростає. Адже входження України в ринкову економіку викликало необхідність радикальних змін, насамперед, у відносинах щодо реформування аграрного сектора економіки, раціонального використання земель сільськогосподарського призначення у процесі аграрного виробництва. Як галузь аграрне право характеризується власним предметом, принципами і методами правового регулювання. За допомогою аграрно-правових норм визначається правове становище всіх виробників сільськогосподарської продукції, регулюється їхня виробничо-господарська діяльність, а також організаційні, майнові, трудові, соціальні, господарсько-договірні та інші аграрні правовідносини.

Навчальна дисципліна «Аграрне право» є складовою циклу професійної підготовки фахівців першого (бакалаврського) освітнього рівня спеціальності 081 «Право».

Дисципліна «Аграрне право» спрямована на розвиток у студентської молоді аграрно-правового мислення, а також закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань їхньої майбутньої практичної діяльності у сфері правового регулювання виробничо-господарської діяльності виробників сільськогосподарської продукції.

«Аграрне право» як навчальна дисципліна є складовою навчальних дисциплін еколого-правового циклу та органічно пов'язана з такими дисциплінами як: «Земельне право», «Екологічне право України», «Господарське право України».

Важливе місце у вивченні навчальної дисципліни «Аграрне право» посідають семінарські заняття. Семінарські заняття як одна із ефективних форм навчального процесу сприяє глибокому оволодінню та закріпленню знань теоретичного матеріалу студентами. Семінарські заняття забезпечують глибоке засвоєння найбільш важливих та складних питань, вироблення навичок формування і чіткого викладення думки, здобуття навичок самостійно працювати з нормативними матеріалами, додатковою літературою.

При підготовці до занять студенти повинні опрацювати нормативні джерела, спеціальну літературу, підручники, посібники, наукові статті, конспекти лекцій. Бажано скласти розгорнутий план чи тези для користування як під час занять так і під час виступу. Виступаючи на семінарі, слід чітко формулювати визначення певного поняття, обґрунтувати загальні теоретичні положення і розкривати найхарактерніші риси відповідних державних і правових явищ, в разі необхідності класифікувати їх, підтверджувати теоретичні положення фактами та прикладами з практичної діяльності державних органів, законодавчих актів тощо.

Перш ніж виконувати практичні завдання студентам необхідно ретельно вивчити зміст завдання і з'ясувати коло питань, на які воно розраховане: потім треба ознайомитись із суттю висвітлення кола питань у підручниках, додаткових літературних та нормативних джерелах.

Студентам рекомендується завести зошит для семінарських занять з метою конспектування рекомендованої літератури, виконання практичних

завдань, складання планів і тез виступів тощо. До деяких тем студенти можуть підготувати реферати і виступити на занятті з доповіддю.

Мета: формування у студентів системи знань щодо основних правових засад регулювання аграрних правовідносин з приводу забезпечення виробництва, переробки та реалізації продукції рослинного та тваринного походження.

Завдання:

- висвітлити основні теоретичні положення у сфері правового регулювання відносин щодо виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції;
- проаналізувати значення державно-правового регулювання та управління в процесі виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечення продовольчої безпеки;
- розкрити та проаналізувати правовий статус суб'єктів господарювання у сільському господарстві;
- спонукати студентів до оволодіння необхідною системою знань з метою вирішення конкретних питань їх майбутньої практичної діяльності щодо забезпечення правопорядку у процесі виробництва сільськогосподарської продукції та охорони земель сільськогосподарського призначення.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- діюче аграрне законодавство;
- основні принципи і завдання аграрного законодавства;
- особливості державно-правового регулювання аграрних відносин;
- правовий режим земель сільськогосподарського призначення;
- законодавчі засади раціонального використання земель та інших природних ресурсів у сільському господарстві;
- особливості правового регулювання сільськогосподарської діяльності.

вміти:

- тлумачити норми аграрного законодавства;
- застосовувати правові норми щодо регулювання відносин у сфері виробництва сільськогосподарської продукції;
- узагальнювати практику застосування діючого законодавства у сфері раціонального використання природних ресурсів у сільському господарстві;
- володіти навичками щодо самостійного розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією норм аграрного права.

2. Теми та зміст семінарських занять з навчальної дисципліни «Аграрне право»

Атестація 1. *Поняття, предмет аграрного права*

Тема № 1. Поняття аграрного права

Мета: закріплення та поглиблення знань щодо основних теоретичних положень та поняття предмета, методів та принципів аграрного права; проведення загальної системи аграрного права.

План:

1. Поняття аграрного права.
2. Предмет аграрного права.
3. Методи правового регулювання в аграрному праві.
4. Принципи аграрного права.
5. Система аграрного права, його співвідношення з іншими галузями права.
6. Функції аграрного права.

Методичні рекомендації:

При підготовці до заняття з даної теми слід з'ясувати, що аграрне право є однією із складових частин системи права України, тобто самостійною галуззю права.

Необхідно розуміти, що предметом аграрного права є визначене коло суспільних відносин, які регулюються нормами цієї галузі права. Отже, визначити предмет аграрного права – це означає встановити коло суспільних відносин, що регулюються його нормами.

Проаналізувати поняття системи аграрного права, правові інститути аграрного права. Звернути увагу на взаємозв'язок інститутів аграрного права з інститутами цивільного, земельного, трудового, фінансового права тощо. Завдання та функції аграрного права.

Виконати завдання:

2.1 Райдержадміністрація при розгляді питання про стан продуктивності тваринництва та про хід збору врожаю в сільськогосподарському кооперативі «Маяк» виявила грубі порушення агрохімічних та зоотехнічних правил і прийняла таке рішення:

1) зобов'язати правління кооперативу усунути з посади головного зоотехніка Шевченка та звільнити з роботи керуючого відділенням підприємства Сидорчука;

2) головному агроному Петрову оголосити догану;

3) рекомендувати загальним зборам членів кооперативу розглянути питання про звільнення голови Марченка до закінчення терміну його повноваження.

Прокурор району опротестував рішення.

Чи підлягає протест прокурора задоволенню?

2.2 Державний завод «Південкабель», кооператив «Автодор», акціонерне товариство «Агросервіс» прийняли рішення про створення асоціації,

основною метою якої буде прокладання нових високоякісних доріг. Засновників асоціації цікавить ряд запитань, а саме:

1) чи є асоціація юридичною особою і на яких підставах вона діє – уставу, договору чи їх обох?

2) як розподіляються обов'язки між асоціацією та її учасниками?

3) в якому порядку і за яких умов асоціація припиняє свою діяльність? Дайте відповіді на поставленні запитання.

2.3 Працівник сільськогосподарського акціонерного товариства Сидоренко звернувся до райдержадміністрації із заявою про виділення йому у власність земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства. Держадміністрація дала відповідь, що попередню згоду на виділення земельної ділянки повинно знати правління АТ, оскільки ведення особистого селянського господарства може заважати основній роботі Сидоренка.

Чи законна відповідь райдержадміністрації? Якими нормами матеріального права необхідно керуватися в даному випадку?

2.4 Товариство з обмеженою відповідальністю (фірма «Ранок») протягом двох років здійснювало роботи по ремонту та обслуговуванню сільськогосподарської техніки. Потім на зборах членів товариства було прийняте рішення про зміну основних напрямків діяльності товариства і здійснення в подальшому торговельно-закупівельної діяльності. Але відповідні зміни не були внесені в установчий договір. Через деякий час податкова інспекція виявила розбіжності між діяльністю товариства і тими видами діяльності, які були зафіксовані учасниками в установчому договорі. Податкова інспекція прийняла рішення про стягнення прибутків товариства від торговельно-закупівельної діяльності до державного бюджету як незаконної.

Директор фірми «Ранок» пояснив це так:

1. В установчому договорі міститься фраза «... товариство має право займатися усіма видами діяльності, які не заборонені законом».

2. Усі договори, які товариство уклало з контрагентами, завжди виконувалися фірмою належним чином, ніяких претензій до неї не було заявлено.

3. рішення про зміну напрямів діяльності фірми було прийнято на загальних зборах членів і ці дані містяться у протоколі зборів. Відсутність цих відомостей в установчому договорі не має вирішального значення.

На яке запитання розраховане це завдання? Вирішити справу.

Теми рефератів:

1. Становлення аграрного права.
2. Розвиток та становлення науки аграрного права.
3. Конституційні засади аграрного права України.
4. Джерела аграрного права України.

Форма контролю: опитування, тестування.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня

1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві : Закон України від 17 жовтня 1990 р. № 400-ХІІ в редакції від 17 травня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 32. Ст. 602.

3. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 49. Ст. 527.

4. Оверковська Т.К. Аграрне право України : [навч. посіб. у схемах] – Друге видання. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 188 с.

5. Аграрне право України : навчальний посібник / за ред.. Т.Є. Харитонові, І.І. Каракаша. Одеса : Юридична література, 2017. 436 с.

6. Статівка А.М. Аграрне право : підручник. Вид-во «Право», 2019. 416 с.

Тема № 2. Суб'єкти аграрного права України

Мета: узагальнення отриманих знань щодо поняття, класифікації суб'єктів; виокремлення загальних ознак кожної групи суб'єктів; визначення підстав припинення діяльності суб'єктів аграрного підприємництва.

План:

1. Поняття і класифікація суб'єктів аграрного права.
2. Правовий статус аграрних підприємств кооперативного і корпоративного типів.
3. Правовий статус державних сільськогосподарських підприємств.
4. Правове становище міжгосподарських підприємств і об'єднань.

Методичні рекомендації:

Необхідно з'ясувати поняття суб'єктів аграрного права та співвідношення трьох груп суб'єктів. Ознаки, що відрізняють сільськогосподарське підприємство від будь-якого іншого, а саме: предмет статутної діяльності; використання природних ресурсів.

Особливу увагу звернути на правосуб'єктність аграрних підприємств кооперативного і корпоративного типів, в чому полягає різниця між цими двома формами господарювання. Державна реєстрація як юридичний факт, із моменту вчинення якого у сільськогосподарських підприємств виникає статус юридичної особи. Правове значення Статуту кожного підприємства.

Потрібно розглянути шляхи утворення державних аграрних підприємств, а також з'ясувати їх правосуб'єктність. Визначити правове становище міжгосподарських підприємств і об'єднань, особливості їх правосуб'єктності.

Виконати завдання:

2.1 Райдержадміністрація при розгляді питання про стан продуктивності тваринництва та про хід збору врожаю в сільськогосподарському кооперативі «Маяк» виявила грубі порушення агрохімічних та зоотехнічних правил і прийняла таке рішення:

- 1) зобов'язати правління кооперативу усунути з посади головного зоотехніка Шевченка та звільнити з роботи керуючого відділенням

підприємства Сидорчука;

2) головному агроному Петрову оголосити догану;

3) рекомендувати загальним зборам членів кооперативу розглянути питання про звільнення голови Марченка до закінчення терміну його повноваження.

Прокурор району опротестував рішення.

Чи підлягає протест прокурора задоволенню?

2.2 Державний завод «Південкабель», кооператив «Автодор», акціонерне товариство «Агросервіс» прийняли рішення про створення асоціації, основною метою якої буде прокладання нових високоякісних доріг. Засновників асоціації цікавить ряд запитань, а саме:

1) чи є асоціація юридичною особою і на яких підставах вона діє – уставу, договору чи їх обох?

2) як розподіляються обов'язки між асоціацією та її учасниками?

3) в якому порядку і за яких умов асоціація припиняє свою діяльність?

Дайте відповіді на поставленні запитання.

2.3 Працівник сільськогосподарського акціонерного товариства Сидоренко звернувся до райдержадміністрації із заявою про виділення йому у власність земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства. Держадміністрація дала відповідь, що попередню згоду на виділення земельної ділянки повинно знати правління АТ, оскільки ведення особистого селянського господарства може заважати основній роботі Сидоренка.

Чи законна відповідь райдержадміністрації? Якими нормами матеріального права необхідно керуватися в даному випадку?

2.4 Товариство з обмеженою відповідальністю (фірма «Ранок») протягом двох років здійснювало роботи по ремонту та обслуговуванню сільськогосподарської техніки. Потім на зборах членів товариства було прийняте рішення про зміну основних напрямків діяльності товариства і здійснення в подальшому торговельно-закупівельної діяльності. Але відповідні зміни не були внесені в установчий договір. Через деякий час податкова інспекція виявила розбіжності між діяльністю товариства і тими видами діяльності, які були зафіксовані учасниками в установчому договорі. Податкова інспекція прийняла рішення про стягнення прибутків товариства від торговельно-закупівельної діяльності до державного бюджету як незаконної.

Директор фірми «Ранок» пояснив це так:

1. В установчому договорі міститься фраза «... товариство має право займатися усіма видами діяльності, які не заборонені законом».

2. Усі договори, які товариство уклало з контрагентами, завжди виконувалися фірмою належним чином, ніяких претензій до неї не було заявлено.

3. рішення про зміну напрямів діяльності фірми було прийнято на загальних зборах членів і ці дані містяться у протоколі зборів. Відсутність цих відомостей в установчому договорі не має вирішального значення.

На яке запитання розраховане це завдання? Вирішити справу.

Теми рефератів:

1. Правове регулювання діяльності суб'єктів аграрного права.
2. Правові ознаки сільськогосподарського підприємства.
3. Правовий статус державного сільськогосподарського підприємства.
4. Припинення діяльності суб'єктів аграрного права.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві : Закон України від 17 жовтня 1990 р. № 400-ХІІ в редакції від 17 травня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 32. Ст. 602.
3. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII . *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 16. Ст. 69.
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
5. Про господарські товариства : Закон України від 19.01.1991 р. № 1576- XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.
6. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 р. № 514-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50-51. Ст. 384.
7. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
8. Оверковська Т.К. Аграрне право України : [навч. посіб. у схемах] – Друге видання. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 188 с.
9. Аграрне право України : навчальний посібник / за ред.. Т.Є. Харитонові, І.І. Каракаша. Одеса : Юридична література, 2017. 436 с.
10. Статівка А.М. Аграрне право : підручник. Вид-во «Право», 2019. 416 с.

Тема № 3. Державно-правове регулювання сільського господарства

Мета: узагальнення отриманих знань щодо компетенції органів державної влади та управління, які мають певні управлінські повноваження у сфері сільськогосподарського виробництва.

План:

1. Поняття та зміст державно-правового регулювання сільського господарства.
2. Форми та методи державно-правового регулювання сільського господарства.
3. Інституційно-функціональне забезпечення господарської діяльності у сільському господарстві.

Методичні рекомендації:

При підготовці до занять необхідно звернути увагу на систему органів

державного управління та регулювання у сфері виробництва сільськогосподарської продукції, з'ясувати їх компетенцію.

Визначити, об'єкт, суб'єктів, мету та принципи державного регулювання та управління в аграрній сфері.

Усвідомити форми та методи державно-правового регулювання, які являють собою способи, прийоми, які застосовуються в процесі регулятивної діяльності органами законодавчої і виконавчої влади з метою вирішення завдань у сфері виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції.

Визначити основні та охарактеризувати інституційно-функціональне забезпечення господарської діяльності у сільському господарстві.

Виконати завдання:

3.1. Скласти структурно-логічну схему системи органів державного управління в аграрній сфері.

3.2. Визначити компетенцію Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

3.3. Визначити компетенцію Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Теми рефератів:

1. Повноваження органів управління у сільському господарстві.
2. Функціонально-правове забезпечення управління в аграрній сфері.
3. Управління як засіб реалізації законодавства в галузі виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції.

Форма контролю: опитування, тестування, виконання завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України : постанова Кабінету Міністрів України в редакції від 11 вересня 2019 року № 838.

3. Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля : постанова Кабінету Міністрів від 13 грудня 2017 р. № 1026. *Офіційний вісник України*. 2018. № 2. Ст. 58.

4. Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля : постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 989. *Офіційний вісник України*. 2018. № 2. Ст. 54.

5. Положення про Міністерство енергетики та охорони довкілля України, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 847.

6. Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : затвержене постановою Кабінету Міністрів від 02.09.2015 р. № 667. *Офіційний вісник України*. 2015. № 73. Ст. 2402.

7. Положення про Державне агентство рибного господарства України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 р. № 895. *Офіційний вісник України*. 2015. № 90. Ст. 3018.

8. Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру, яке затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року № 15.

9. Оверковська Т.К. Моніторинг земель України: правові аспекти. *Наукові праці Національного авіаційного університету*. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»: Зб. наукових праць. К. : НАУ, 2015. № 1 (34). С. 125-128.

10. Оверковська Т.К. Аграрне право України : [навч. посіб. у схемах] – Друге видання. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 188 с.

11. Оверковська Т.К. Юридична природа оцінки впливу на довкілля. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 9. С. 160-169.

Тема № 4. Правове становище сільськогосподарських кооперативів

Мета: закріплення та практичне застосування отриманих знань щодо поняття сільськогосподарського кооперативу, характерних ознак сільськогосподарських кооперативів, правовідносин сільськогосподарських кооперативів.

План:

1. Поняття та види сільськогосподарського кооперативу.
2. Порядок створення сільськогосподарських кооперативів.
3. Правовий режим майна сільськогосподарських кооперативів.
4. Правовий режим земель сільськогосподарських кооперативів.

Методичні рекомендації:

При підготовці до даної теми необхідно звернути увагу на поняття та види сільськогосподарських кооперативів, визначення особливостей кожного із видів. Розглянути систему законодавства, що регулює діяльність сільськогосподарських кооперативів.

Проаналізувати правові умови та порядок створення сільськогосподарських кооперативів. Статут кооперативу як основний правовий документ, що регулює його діяльність. Визначити систему органів управління та контролю сільськогосподарського кооперативу, їх компетенцію. Повноваження загальних зборів та правління сільськогосподарського кооперативу.

Звернути увагу на правовий режим майна сільськогосподарського кооперативу. Визначити підстави набуття прав на земельну ділянку кооперативу.

Виконати завдання:

4.1 При прийомі на роботу в сільськогосподарський виробничий кооператив громадянина Дмитренка в якості найманого працівника з ним був укладений трудовий контракт, в якому зазначено, що оплата праці буде проводитися як в грошовій, так і в натуральній формах.

Чи не буде таке врегулювання питання оплати праці суперечити чинному законодавству України?

4.2 У відповідний державний орган для державної реєстрації було передано Статут сільськогосподарського кооперативу «Промінь». В реєстрації статуту було відмовлено на тій підставі, що в ньому не зазначено його вид.

Які юридичні ознаки характерні для сільськогосподарського кооперативу? Які види сільськогосподарських кооперативів передбачається чинним законодавством?

4.3 Сільськогосподарський виробничий кооператив поряд із вирощуванням зернових займався закупівлею, переробкою та продажем продукції тваринництва. Податкова інспекція вважає такі дії незаконними.

Який правовий режим майна сільськогосподарського виробничого кооперативу?

4.4 Складіть структурно-логічну схему органів управління сільськогосподарського кооперативу.

4.5 На загальних зборах членів сільськогосподарського виробничого кооперативу його головою було обрано директора середньої школи, народного депутата України. Прокурор району опротестував таке рішення загальних зборів, на підставі того, що народний депутат не може бути керівником суб'єкта підприємницької діяльності.

Чи законне рішення загальних зборів? Чи є сільськогосподарський виробничий кооператив суб'єктом підприємництва?

4.6 Правління ВСГК «Колос» при прийомі молодого спеціаліста в члени ВСГК встановило йому випробувальний строк півтора місяця та запропонувало його дружині також оформити відносини членства.

Через півтора місяця правління ВСГК прийняло рішення не рекомендувати загальним зборам цього молодого спеціаліста з наступних причин: 1) на навчання він був направлений сусіднім аграрним підприємством; 2) його дружина відмовилась від вступу до членів ВСГК; 3) він і дружина мешкають у сусідньому селі у своїх батьків.

Чи законне таке рішення правління ?

Які дії та юридичні факти можуть бути перешкодою для виникнення відносин членства у ВСГК ? Чи мають право тимчасові працівники стати членами ВСГК ?

Теми рефератів:

1. Господарська діяльність сільськогосподарського кооперативу (об'єднання кооперативів).

2. Правове регулювання трудових відносин у сільськогосподарському кооперативі.

3. Правові засади реорганізації та ліквідації сільськогосподарських кооперативів.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.

3. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17 липня 1997 р. № 469/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 39. Ст. 261.

4. Про кооперацію : Закон України від 19 липня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 5. Ст. 35.

5. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.

6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

7. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 09.02.2012 р. № 4391-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 41. Ст. 491.

8. Оверковська Т.К. Аграрне право України : [навч. посіб. у схемах] – Друге видання. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 188 с.

9. Аграрне право України : навчальний посібник / за ред.. Т.Є. Харитонові, І.І. Каракаша. Одеса : Юридична література, 2017. 436 с.

10. Статівка А.М. Аграрне право : підручник. Вид-во «Право», 2019. 416 с.

Тема № 5. Правове становище фермерського господарства

Мета: поглиблення отриманих знань щодо поняття та основних ознак фермерського господарства; застосування їх для вирішення практичних ситуацій.

План:

1. Поняття та правові ознаки фермерського господарства.
2. Порядок створення фермерського господарства.
3. Земельні відносини фермерського господарства.
4. Повноваження членів фермерського господарства.
5. Господарська діяльність та припинення діяльності фермерського господарства.

Методичні рекомендації:

При підготовці до даної теми, аналізуючи положення ст.1 Закону України «Про фермерське господарство», необхідно звернути увагу на визначення поняття фермерського господарства, правове регулювання його діяльності.

Необхідно знати основні ознаки фермерського господарства: порядок створення фермерського господарства, правовий режим майна; особливості господарської діяльності фермерського господарства; земельні і договірні правідносини фермерського господарства. Проаналізувати особливості створення та діяльності сімейного фермерського господарства.

Виконати завдання:

5.1 Громадянин Р. звернувся в сільську раду з проханням виділити йому земельну ділянку для створення фермерського господарства. Сільська рада повідомила, що він отримає земельну ділянку площею 12 га після сплати сільській раді 450 грн. за підготовку проекту відведення земельної ділянки.

Надайте Р. юридичну консультацію з приводу сплати коштів за розробку проекту відведення земельної ділянки для ведення фермерського господарства.

5.2 Сім'я членів сільськогосподарського виробничого кооперативу Волощук вирішила вийти із кооперативу і організувати фермерське господарство. На засіданні правління кооперативу його голова рекомендував дати дозвіл на вихід з кооперативу Волощуку А., а іншим членам його сім'ї не виходити з кооперативу, а лише брати часткову участь в роботі фермерського господарства.

Чи правомірна ця рекомендація? Хто може бути членом фермерського господарства? Чи можна бути їм на правах часткової зайнятості?

5.3 Громадянин В. є головою фермерського господарства «Барвінок», в якому працюють члени його родини та працівники за трудовою угодою.

Голову фермерського господарства цікавить запитання: чи повинен він робити записи у трудових книжках членам своєї родини, які працюють в цьому господарстві, та найманим працівникам.

Надайте консультацію.

5.4 До сільської ради звернувся громадянин Горбач із заявою про надання йому земельної ділянки розміром 12 га для ведення фермерського господарства.

Рішенням сільської ради йому було відмовлено у наданні земельної ділянки з мотивів відсутності у нього спеціальної підготовки для ведення фермерського господарства та постійної прописки у селі Лук'янівці.

Відмову сільської ради громадянин Горбач вважає безпідставною у зв'язку з тим, то він має стаж роботи у сільському господарстві понад 15 років.

За захистом своїх прав Горбач звернувся до суду. Яке рішення повинен прийняти суд.

Теми рефератів:

1. Господарська діяльність фермерського господарства.
2. Правове регулювання трудових відносин у фермерському господарстві.
3. Правовий режим земель фермерського господарства.
4. Правові ознаки сімейного фермерського господарства.
5. Юридична природа фермерської садиби.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
3. Про фермерське господарство : Закон України від 19 червня 2003 р. № 973-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 363.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
5. Про оренду землі: Закон України в редакції від 2 жовтня 2003 р. №

1211-IV. *Землевпорядний вісник*. 2003. № 4. С. 36-43.

6. Оверковська Т.К. Аграрне право України : [навч. посіб. у схемах] – Друге видання. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 188 с.

7. Коваленко Т.О., Марченко С.І. Правове регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі України : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 296 с.

8. Оверковська Т. Правові ознаки органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 94-98.

9. Оверковська Т. Правові засади екологізації сільськогосподарського виробництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 136-141.

Тема № 6. Правове становище особистого селянського господарства

Мета: поглиблення отриманих знань щодо поняття та основних ознак особистого селянського господарства; застосування їх для вирішення практичних ситуацій.

План:

1. Поняття особистого селянського господарства.
2. Земельні правовідносини особистого селянського господарства.
3. Повноваження членів особистого селянського господарства.
4. Правовий режим майна особистого селянського господарства.
5. Державна підтримка особистих селянських господарств.

Методичні рекомендації:

При підготовці до занять з даної теми необхідно виходити з того, що особисте селянське господарство є формою організації індивідуального аграрного виробництва, яка базується на основі приватної власності на майно і земельну ділянку і виключно на особистій праці членів окремої сім'ї. Особисте селянське господарство виступає в якості складової частини суспільного сільськогосподарського виробництва і є додатковим джерелом прибутків сім'ї.

Особисте селянське господарство слід відрізнити від підприємницької сільськогосподарської діяльності, яку здійснює фермерське господарство.

Також необхідно звернути увагу на правовідносини, які можуть виникати в особистому селянському господарстві – земельного, майнового, договірною характеру.

Виконати завдання:

6.1 При виході із членів СТБК громадянин Васильченко подав заяву до правління кооперативу про надання йому в натурі із земель кооперативу земельної ділянки 4,9 га, яка є його земельним паєм, метою розширення особистого селянського господарства. Правління відмовило в проханні Васильченка, посилаючись на те, що раніше сільська рада виділила йому земельну ділянку для цих цілей.

Чи мали місце порушення чинного законодавства в наведеній ситуації?

6.2 Акціонерне товариство уклало договір з робітницею господарства

Лапіною про відгодівлю птахів. Згідно договору акціонерне товариство зобов'язане було забезпечити особисте господарство Лапіної кормами, транспортом для підвозу зелених кормів, гарантувати зооветеринарне обслуговування птахів, які передані їй на вирощування. Лапіна здала товариству 60% від загальної кількості гусей, отриманих нею за договором, за що одержала 900 грн. Акціонерне товариство звернулося в суд з позовом до Лапіної про відшкодування завданих збитків, посилаючись на те, що з переданих для відгодівлі відповідачці 1000 голів молодняку, вона за умовами договору повинна була відгодувати і передати господарству 900 голів. Лапіна вимоги акціонерного товариства вважає необґрунтованими і пояснила суду:

- 1) загибель птахів сталося внаслідок неналежного зооветеринарного обслуговування з боку з боку позивача;
- 2) систематичного недопостачання кормів позивачем, із-за чого загинуло 150 гусей ;
- 3) ще 150 загинуло внаслідок пожежі, яка сталася після попадання блискавки.

Чи підлягають задоволенню позовні вимоги АТ? Яке рішення повинен винести суд, якщо прийняті на відгодівлю птахами утримувались Лапіною з порушенням зоотехнічних і ветеринарних вимог?

Теми рефератів:

1. Правове регулювання сільського зеленого туризму.
2. Поняття та склад земель особистого селянського господарства.
3. Правовий режим майна особистого селянського господарства.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
4. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15 травня 2003 р. № 742-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 29. Ст. 232.
5. Про оренду землі: Закон України в редакції від 2 жовтня 2003 р. № 1211-IV. *Землевпорядний вісник*. 2003. № 4. С. 36-43.
6. Оверковська Т.К. Аграрне право України : [навч. посіб. у схемах] – Друге видання. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 188 с.
7. Аграрне право України : навчальний посібник / за ред.. Т.Є. Харитонові, І.І. Каракаша. Одеса : Юридична література, 2017. 436 с.
8. Статівка А.М. Аграрне право : підручник. Вид-во «Право», 2019. 416 с.

Тема № 7. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників

Мета: поглиблення отриманих знань щодо поняття та юридичної природи

виробничо-господарських правовідносин у сфері сільськогосподарського виробництва; аналіз особливостей правового регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств та спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

План:

1. Поняття виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників.
2. Особливості господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників
3. Правове регулювання спеціалізації сільськогосподарського виробництва.
4. Правове забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції.

Методичні рекомендації:

Виробничо-господарська діяльність в АПК не може функціонувати без належного її правового регулювання. Правове регулювання господарської діяльності аграрних товаровиробників здійснюється за допомогою правових норм як загальних, так і спеціальних законів, а також на рівні урядових та локальних нормативно-правових актів.

При підготовці з даної теми слід з'ясувати поняття виробничо-господарської діяльності, специфіку і різновиди спеціалізації в сільському господарстві. Важливо також визначити необхідність додержання законодавства щодо якості і безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини.

Виконати завдання:

7.1 Районне управління сільського господарства та продовольства запропонувало правлінню акціонерного товариства на базі промислової технології засіяти кукурудзою 80% площі загиблих озимих культур, а також вдвоє підвищити поголів'я свиноматок; залишило в тій же кількості та вирішило продати у поточному році максимум свиней, щоб одержати запланований прибуток. З цією метою загиблі озимі були пересіяні не кукурудзою, під якою вже й без того знаходилися чималі площі, а про сом, гречкою та соняшником.

Чи законні дії правління? Чи має право районне управління сільського господарства давати товариству будь-які вказівки, пов'язані зі змінами річного виробничо-фінансового плану?

7.2 При перевірці господарської діяльності товариства з обмеженою відповідальністю «Корнішон» посадовими особами районного управління АПК був складений акт та видані розпорядження, згідно з якими перевіряючи зобов'язали ТОВ скласти бізнес-плани на наступний господарський рік, де передбачити вирощування огірків на більшій площі, а також вирощування томатів, при цьому обов'язково передбачити їх середню врожайність та сортність. Окрім цього, було запропоновано запровадити технологію вирощування овочів розроблену за кордоном і закуплену АПК.

Директор ТОВ, вважаючи розпорядження неправомірними, оскаржив їх

до Господарського суду та Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

Чи правомірні дії районного управління?

Теми рефератів:

1. Правове регулювання спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

2. Додержання законодавства щодо виробництва високоякісних і екологічно безпечних продуктів харчування та сировини рослинного і тваринного походження.

3. Правове регулювання виробництва органічної сільськогосподарської продукції та сировини.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.

3. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР (в редакції від 22.07.2014 р. № 1602-VII). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 41-42. Ст. 2024.

4. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини : Закон України від 3 вересня 2013 р. № 425-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 20-21. Ст. 721.

5. Про аквакультуру : Закон України від 18 вересня 2012 р. № 5293-VI. *Верховна Рада України*. 2012.

6. Про молоко та молочні продукти : Закон України від 24 червня 2004 р. № 1870-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 47. Ст. 513.

7. Про ветеринарну медицину : Закон України від 25 червня 1992 р. (в редакції від 15 листопада 2001 р.) *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 8. Ст. 62.

8. Про племінну справу у тваринництві : Закон України від 15 грудня 1993 р. (в редакції від 21 грудня 1999 р.) *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 6-7. Ст. 37.

9. Про безпечність та якість кормів : Закон України від 21 грудня 2017 року № 2264-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 10. Ст. 53.

10. Про затвердження Порядку використання тварин у сільському господарстві : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 25 жовтня 2012 р. № 652. *Офіційний вісник України*. 2012. № 91. Ст. 3703.

11. Коваленко Т.О., Марченко С.І. Правове регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі України : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 296 с.

12. Ковальчук С.Я., Оверковська Т.К. Економіко-правові аспекти екологізації аграрного виробництва в Україні : монографія. Вінниця : ПП «ТД

Едельвейс і К», 2013. 346 с.

13. Оверковська Т. Правові ознаки органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 94-98.

14. Оверковська Т. Правове регулювання безпечності продуктів харчування. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 109-114.

15. Оверковська Т.К. Правові засади охорони водних біоресурсів у сфері аквакультури. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 122-126.

16. Статівка А.М. Аграрне право : підручник. Вид-во «Право», 2019. 416 с.

Атестація 2. Правове регулювання відносин у сільському господарстві

Тема № 8. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення

Мета: опрацювання поняття та особливостей земельних правовідносин у сфері сільськогосподарського землекористування; характеристика складу земель сільськогосподарського призначення; аналіз особливостей правового режиму земель сільськогосподарського призначення.

План:

1. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.
2. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
3. Суб'єкти сільськогосподарського землекористування.
4. Правова охорона земель сільськогосподарського призначення

Методичні рекомендації:

При підготовці до занять звернути увагу, що землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури або призначені для цих цілей.

До земель сільськогосподарського призначення належать: сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги); несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель лісгосподарського призначення, землі під господарськими будівлями і дворами, землі тимчасової консервації тощо).

Під правовим режимом розуміється сукупність правових норм, що встановлюють основні засади та певний порядок землекористування різних видів. Зокрема: порядок та умови набуття у власність чи користування земельних ділянок, зміна і припинення права власності, порядок та умови використання у відповідності з цільовим призначенням, правової охорони земель, відповідальність за порушення земельних прав і земельного законодавства.

Виконати завдання:

8.1 До суду звернувся керівник санаторію із заявою про те, що місцева рада відмовила йому виділити 0,1 га земель сільськогосподарського призначення для вирощування сільськогосподарської продукції для власних потреб на тій підставі, що санаторій не є сільськогосподарським підприємством.

Чи правомірні дії місцевої ради?

8.2 Громадянин Д. звернувся до органів місцевого самоврядування з проханням виділити йому із земель комунальної власності у приватну власність земельну ділянку розміром 10 га для городництва. Органи місцевого самоврядування відмовили йому в цьому.

Чи правомірна ця відмова?

8.3 Сільськогосподарський виробничий кооператив передав за договором оренди землі, які розташовані у прибережній смузі р. Лопань, громадянам О. та К. для вирощування овочевих культур.

Крім вирощування овочевих культур громадяни О. та К. на цих землях збудували кемпінг для автотуристів, закупили човні і влаштували місця відпочинку.

Органи державного земельного контролю попередили голову кооперативу про нецільове використання земельної ділянки, а також про те, що у разі подальшого порушення земельного законодавства земельна ділянка у сільськогосподарського виробничого кооперативу буде вилучення.

Чи правомірна позиція органів державного земельного контролю? Визначити підстави припинення прав на земельну ділянку.

8.4 З перетворенням сільськогосподарського інституту на аграрний університет керівництво останнього прийняло рішення про зміну характеру використання дослідних полів та розміщення на них періодичних виставок новітніх досягнень аграрної науки.

Дослідні поля за взаємною згодою з керівниками сільськогосподарських підприємств вирішено влаштувати безпосередньо у кількох господарствах.

Державний інспектор з використання і охорони земель визнав це рішення незаконним і на посадових осіб аграрного університету наклад адміністративні стягнення. Чиї дії є правовірними: аграрного університету або державного інспектора?

Теми рефератів:

1. Права та обов'язки сільськогосподарських землевласників та землекористувачів.

2. Зміст правової охорони земель сільськогосподарського призначення.

3. Принципи сільськогосподарського землекористування.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. №

41. Ст. 546.

3. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 2

4. Про охорону земель : Закон України від 19 червня 2003 р. № 962-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 349.

5. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з використанням та охороною земель, і визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою з питань геодезії, картографії та кадастру : постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 року № 801. *Урядовий кур'єр*. 2018. 19 жовт. (№ 196). С. 6.

6. Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства, затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України № 171 від 27 жовтня 1997 р. (у редакції наказу Мінприроди від 04.04.2007 № 149). *Офіційний вісник України*. 2007. № 31. Ст. 1265.

7. Оверковська Т.К. Правові засади охорони земель від забруднення та псування в Україні : монографія. Вінниця : ПП «Едельвейс і К», 2010. 220 с.

8. Оверковська Т. Землі України як об'єкт правової охорони. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 1. С. 58-61.

9. Оверковська Т.К. Аграрне право України : [навч. посіб. у схемах] – Друге видання. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 188 с.

10. Оверковська Т.К. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення в Україні. *Економіка Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 72-83.

11. Оверковська Т.К. Правова охорона земель від засмічення відходами *Право і суспільство*. 2018. № 5. С. 137-143.

Тема № 9. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві

Мета: поглиблення отриманих знань щодо правових засад та видів природокористування у сільському господарстві, з'ясування організаційно-правових форм використання природних ресурсів у сільському господарстві, виокремлення повноважень природокористувачів.

План:

1. Організаційно-правове забезпечення використання природних ресурсів у сільському господарстві.

2. Правові форми використання природних ресурсів у сфері сільськогосподарського виробництва:

а) право власності;

б) право природокористування.

3. Права та обов'язки суб'єктів господарювання щодо використання природних ресурсів у сільському господарстві.

Методичні рекомендації:

Заняття з даної теми має на меті поглиблення студентами знань, отриманих на лекціях та при самостійному вивченні з проблем ефективного використання природних ресурсів у сільськогосподарському виробництві. При цьому слід мати на увазі, що використання природних ресурсів, а насамперед земель, є одним із показників, який відрізняє аграрне підприємство від будь-якого іншого.

Крім того, необхідно визначити основні форми використання природних ресурсів в аграрному виробництві, а також права і обов'язки власників і природокористувачів у сільському господарстві.

Необхідно проаналізувати основні засади використання природних ресурсів у сільському господарстві, їх особливості. З'ясувати ознаки спеціального природокористування у сільському господарстві.

Проаналізувати положення Господарського кодексу України в розрізі прав та обов'язків суб'єктів господарювання щодо використання природних ресурсів у сільському господарстві.

Виконати завдання:

9.2 У зв'язку з розширенням виробничої бази цегельний завод звернувся до райдержадміністрації про виділення додаткової площі землі. Райдержадміністрація дала згоду на відведення земельної ділянки площею 5 га, розташованої на землях сусіднього сільськогосподарського виробничого кооперативу. Завод, не чекаючи оформлення необхідної документації, почав використовувати земельну ділянку для складування будівельних матеріалів. Голова кооперативу звернувся до районного прокурора зі скаргою на дії райдержадміністрації і цегельного заводу.

Чи обґрунтована скарга? Який порядок відведення земельних ділянок у користування?

9.2 Голова правління акціонерного товариства звернувся до районної ради за наданням гірничого відводу для видобування глини, відкритої на землях товариства, з якої передбачалося виготовляти і реалізовувати всілякі вироби. Районна рада відмовила товариству у наданні гірничого відводу, посилаючись на ст. 23 Кодексу про надра України. Правління акціонерного товариства звернулося до прокурора за консультацією.

Підготувати письмову консультацію. Визначити порядок розробки родовищ корисних копалин місцевого значення.

Теми рефератів:

1. Правове регулювання лісокористування у сільському господарстві.
2. Правове регулювання водокористування у сільському господарстві.
3. Принципи природокористування у сільському господарстві.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

3. Водний кодекс України : Закон України від 6 червня 1995 р. № 213/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189.

4. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

5. Лісовий кодекс України : Закон України від 8 лютого 2006 р. № 3404-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 21. Ст. 170.

6. Про тваринний світ : Закон України від 13 грудня 2001 р. № 2894/ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 14. Ст. 97.

7. Кодекс України про надра : Закон України від 27 липня 1994 р. № 132/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 36. Ст. 341.

8. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VІІІ. *Урядовий кур'єр*. 2019. 6 квіт. (№ 67). С. 8-10.

9. Про затвердження Порядку погодження та видачі дозволів на спеціальне водокористування : постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. № 321. *Офіційний вісник України*. 2002. № 12. Ст. 321.

10. Бредіхіна В.Л. Зміст та юридична природа поняття ресурсно-екологічної безпеки. *Право і суспільство*. 2018. № 2. С. 103-109.

Тема № 10. Правове регулювання трудових відносин у сільському господарстві

Мета: поглиблення отриманих знань щодо особливостей правового регулювання трудових правовідносин сільськогосподарських працівників; характеристика особливостей правового регулювання організації та дисципліни праці в сільськогосподарських підприємствах.

План:

1. Поняття та особливості трудових правовідносин в АПК.

2. Організація та дисципліна праці в сільськогосподарських підприємствах.

3. Правова регламентація правил внутрішнього трудового розпорядку.

Методичні рекомендації:

Поняття та особливості трудових відносин в аграрному виробництві. Особливості трудових відносин у сфері сільськогосподарського виробництва викликані тим, що на сільськогосподарське виробництво суттєво впливають такі обставини як природні фактори, сезонність, розбіжність робочого періоду з періодом виробництва (наприклад, період оранки з періодом збирання врожаю). Тобто сам особливий характер сільськогосподарської праці зумовлює специфіку правового регулювання трудових відносин у сільському господарстві.

Особливість правового регулювання трудових правовідносин у сфері сільськогосподарського виробництва полягає в тому, що крім загального законодавства вони регулюються також і спеціальними правовими нормами.

Правове регулювання організації та дисципліни праці. Організація праці – це взаємоузгоджені, впорядковані трудові та інші суспільні відносини

членів, учасників або акціонерів на основі принципу колективізму будь-якого сільськогосподарського підприємства, тобто організація праці це приведення у впорядковану систему трудової діяльності людей.

Виконати завдання:

10.1 Опрацювати Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України затвердженим постановою Кабінету Міністрів України в редакції від 11 вересня 2019 року № 838.

10.2 Опрацювати Закон України «Про охорону праці».

Теми рефератів:

1. Особливості правового регулювання трудових відносин у сільському господарстві.

2. Правове регулювання організації та дисципліни праці.

3. Правове регулювання дисциплінарної та матеріальної відповідальності сільськогосподарських працівників.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про фермерське господарство : Закон України від 19 червня 2003 р. № 973-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 363.

3. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17 липня 1997 р. № 469/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 39. Ст. 261.

4. Про кооперацію : Закон України від 19 липня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 5. Ст. 35.

5. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 р. № 322-VII (322а-08). *Відомості Верховної Ради України*. 1971. № 50. Ст. 375.

6. Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства, затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України № 171 від 27 жовтня 1997 р. (у редакції наказу Мінприроди від 04.04.2007 № 149). *Офіційний вісник України*. 2007. № 31. Ст. 1265.

7. Аграрне право України : підручник / за заг. ред. В.М. Єрмоленка. К. : Юрінком Інтер, 2010. С. 509-525.

Тема № 11. Договірні відносини у сільському господарстві

Мета: опрацювання юридичної природи та особливостей правового регулювання договірних відносин у сільському господарстві; проведення класифікації договірних відносин у сфері сільськогосподарського виробництва, вирішення практичних завдань

План:

1. Поняття договірних відносин у сільського господарстві.

2. Види договірних відносин у сільському господарстві.

3. Договірна відповідальність за невиконання або неналежне виконання

договірних зобов'язань.

Методичні рекомендації:

Сільськогосподарські товаровиробники укладають безліч різноманітних за видом і формою договорів, що опосередковують їх виробничо-господарські взаємовідносини як у сфері АПК, так і з господарюючими суб'єктами інших галузей народного господарства України.

В умовах аграрної реформи і розвитку підприємництва в сільському господарстві роль договору постійно зростає, він стає основною формою планування товаровиробниками своєї діяльності, його роль і сфера застосування постійно розширюються.

При вивченні даної теми, ґрунтуючись на аналізі чинного законодавства, слід з'ясувати поняття аграрно-договірних зобов'язань визначити умови дійсності угоди, дослідити особливості виникнення аграрних договірних правовідносин, а також розглянути окремих види аграрно-договірних зобов'язань.

Особливу увагу необхідно приділити питанню дотримання договірної дисципліни та відповідальності за її порушення.

Виконати завдання:

11.1 Згідно з договором контрактації СТОВ повинно було продати заготівельному підприємству у серпні 18 тон огірків (по 6 кожної декади). У зв'язку з тим, що товариство свої зобов'язання не виконало заготівельне підприємство звернулося до господарського суду з позовом про стягнення з товариства на їх користь неустойки та збитки.

Заперечуючи проти позову, керівник СТОВ зазначив, що огірки загинули внаслідок сильного граду, який пошкодив 20 серпня всі посіви.

Чи є підстави для звільнення СТОВ від відповідальності? Дайте висновок.

11.2 Акціонерне товариство вирішило організувати вирощування та реалізацію квітів. У зв'язку з цим було укладено договір з квітковою крамницею у місті на постачання їй квітів. У договорі було передбачено, що в разі невиконання акціонерним товариством своїх зобов'язань у зазначені строки нараховується пеня у розмірі 0,5 %, а після 15-ти днів нарахування пені припиняється і починає стягуватися неустойка в розмірі 1,5 % від суми недопоставленої продукції.

Чи правомірне рішення акціонерного товариства по укладанню таких угод?

11.3 Оптово-роздрібний плодоовочевий комбінат пред'явив позов до СТОВ про стягнення 2000 грн. збитків за недопоставку картоплі і овочів за договором та оплати штрафу 200 грн.

Відповідач пояснював недопоставку тим, що комбінат не забезпечив СТОВ транспортом для вивезення зазначеної продукції, а власного вільного транспорту воно на цей період не мало, тому мусило реалізувати картоплю та овочі і просило зарахувати це як виконання договору.

Господарський суд вирішив стягнути з СТОВ на користь роздрібного комбінату зазначені суми за недопоставку продукції.

Чи законне це рішення?

11.4 При укладанні договору щодо реалізації пшениці між сільськогосподарським виробничим кооперативом та заготівельною організацією виникли запитання: на яку із сторін покладаються обов'язки щодо транспортування продукції на приймальні пункти.

Які вимоги закону з природу зазначених питань?

Теми рефератів:

1. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
2. Договірні відносини у сфері аграрного сервісу.
3. Договірна дисципліна: правові аспекти.
4. Види господарсько-правових санкцій.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.

3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.

4. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції : Закон України від 14.01.2000 р. № 1393- XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 12 . Ст. 95.

5. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини : Закон України від 03.09.2013 р. № 425-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 20-21. Ст. 721.

6. Оверковська Т.К. Аграрне право України : [навч. посіб. у схемах] – Друге видання. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 188 с.

7. Аграрне право України : навчальний посібник / за ред.. Т.Є. Харитонової, І.І. Каракаша. Одеса : Юридична література, 2017. 436 с.

8. Статівка А.М. Аграрне право : підручник. Вид-во «Право», 2019. 416 с.

Тема № 12. Правове забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві

Мета: опрацювання та характеристика основних екологічних ризиків у сфері сільськогосподарського виробництва, які зумовлюють наявність екологічних небезпек; їх правове регулювання.

План:

1. Поняття екологічної безпеки та її ознаки.
2. Правове регулювання хімізації сільськогосподарського виробництва.
3. Правове регулювання поводження з відходами сільського господарства.

4. Проблеми ведення органічного землеробства.

Методичні рекомендації:

При підготовці до теми заняття необхідно опрацювати головні практичні принципи забезпечення екологічної безпеки, а саме: 1) дотримання установлених законодавством допустимих рівнів впливу на людину та природне середовище; 2) здійснення раціонального природокористування при якому використання ресурсів рівною мірою задовольняє інтереси нинішніх та майбутніх поколінь; 3) обов'язковість компенсації завданих здоров'ю і природі втрат і взаємна відповідальність адміністративно-територіальних утворень за стан навколишнього середовища; 4) своєчасне виявлення і відновлення порушень стану територій (акваторій), екосистем і природних комплексів; 5) збереження біологічного різноманіття; 6) дотримання норм міжнародного права, виконання угод, які регламентують відносини у сфері забезпечення екологічної безпеки; 7) розвиток науково-технічного прогресу не повинен призводити до соціально-економічних і екологічних катастроф.

Також необхідно опрацювати законодавчі акти на підставі яких здійснюється правове регулювання хімізації сільськогосподарського виробництва, регулювання поведження з відходами сільського господарства.

Звернути увагу на забезпечення ведення органічного землеробства, що є одним із актуальних напрямків забезпечення екологічної безпеки у сфері сільського господарства.

Виконати завдання:

12.1 Визначити основні нормативні акти, які регулюють правовідносини у сфері забезпечення екологічної безпеки.

12.2 Скласти структурно-логічну схему механізму забезпечення екологічної безпеки.

12.3 Проаналізувати основні вимоги правового забезпечення екологічної безпеки у сфері сільськогосподарського виробництва.

Теми рефератів:

1. Правове регулювання використання хімічних засобів захисту рослин у сільському господарстві.

2. Правові аспекти органічного виробництва.

3. Правові форми забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві.

4. Правові проблеми у сфері поведження з відходами сільськогосподарського виробництва.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

3. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-

VIII. *Урядовий кур'єр*. 2019. 6 квіт. (№ 67). С. 8-10.

4. Про пестициди та агрохімікати : Закон України від 2 березня 1995 р. № 86/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 14. Ст. 91.

5. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23 травня 2017 року № 2059-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 29. Ст. 315.

6. Про безпечність та якість кормів : Закон України від 21 грудня 2017 року № 2264-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 10. Ст. 53.

7. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини : Закон України від 03.09.2013 р. № 425-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 20-21. Ст. 721.

8. Про відходи : Закон України від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 36-37. Ст. 242.

9. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18 січня 2001 р. № 2245-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 15. Ст. 73.

10. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 09.02.2012 р. № 4391-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 41. Ст. 491.

11. Оверковська Т.К. Правові засади охорони земель від забруднення та псування в Україні : монографія. Вінниця : ПП «Едельвейс і К», 2010. 220 с.

12. Ковальчук С.Я., Оверковська Т.К. Економіко-правові аспекти екологізації аграрного виробництва в Україні : монографія. Вінниця : ПП «ТД Едельвейс і К», 2013. 346 с.

13. Оверковська Т.К. Аграрне право України : [навч. посіб. у схемах] – Друге видання. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 188 с.

14. Коваленко Т.О., Марченко С.І. Правове регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі України : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 296 с.

15. Оверковська Т. Правові ознаки органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 94-98.

16. Оверковська Т. Правове регулювання безпечності продуктів харчування. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 109-114.

17. Оверковська Т. Правові засади екологізації сільськогосподарського виробництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 136-141.

Тема № 13. Правове регулювання здійснення окремих видів сільськогосподарської діяльності

Мета: удосконалення знань щодо правового регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств та спеціалізації сільськогосподарського виробництва, окремих видів сільськогосподарської діяльності.

План:

1. Правове регулювання рослинництва.
2. Правове регулювання тваринництва.
3. Правове регулювання діяльності у сфері аквакультури.

Методичні рекомендації:

При підготовки до занять необхідно звернути увагу на особливості правове регулювання рослинництва, що здійснюється на підставі низки законодавчих та підзаконних актів. Зокрема, законами України: «Про захист рослин», «Про карантин рослин», «Про пестициди та агрохімікати», «Про насіння і садивний матеріал», «Про охорону прав на сорти рослин», «Про зерно та ринок зерна в Україні», «Про виноград та виноградне вино» та іншими.

Тваринництво є провідною галуззю аграрного виробництва, основним постачальником повноцінного харчового білка й сировини для переробної промисловості. Тваринництво визначається як галузь сільського господарства, пов'язана з діяльністю по утриманню і розведенню сільськогосподарських тварин для одержання продуктів харчування і сировини для промисловості. Саме з цього необхідно виходити при визначенні правових засад галузі тваринництва.

Виконати завдання:

13.1 Визначити основні нормативні акти, які регулюють правовідносини у сфері аквакультури.

13.2 Скласти структурно-логічну схему спеціалізації галузі рослинництва.

12.3 Проаналізувати основні вимоги правового забезпечення екологічної безпеки у процесі виробництва молока та молочних продуктів.

Теми рефератів:

1. Правове регулювання бджільництва.
2. Правове регулювання використання тварин у сільському господарстві.
3. Правова охорона сільськогосподарських тварин.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про аквакультуру : Закон України від 18.09.2012 р. № 5293-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 43. Ст. 616.

3. Про бджільництво : Закон України від 22.02.2000 р. № 1492- III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 21. Ст. 157.

4. Про ветеринарну медицину : Закон України від 25.06.1992 р. № 2498-XII (в редакції від 16.11.2006 р. № 361-V). *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 5-6. Ст. 53.

4. Про захист тварин від жорстокого поводження : Закон України від 21.02.2006 р. № 3447-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 27. Ст. 230.

5. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин : Закон України від 04.06.2009 р. № 1445-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 42. Ст. 635.

6. Про карантин рослин : Закон України від 30.06.1993 р. № 3348-XII (в редакції від 19.01.2006 р. № 3369-IV). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 19-20. Ст. 167.

7. Про молоко та молочні продукти : Закон України від 24.06.2004 р. № 1870-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 47. Ст. 513.

8. Про насіння і садивний матеріал : Закон України від 26.12.2002 р. (в редакції від 02.10.2012 р.) № 411-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 42. Ст. 585.

9. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21.04.1993 р. (в редакції від 17.01.2002 р.) № 2986-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 23. Ст. 163.

10. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів : Закон України від 08.07.2011 р. № 3677-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 17. Ст. 155.

11. Про затвердження Порядку використання тварин у сільському господарстві : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 25.10.2012 р. № 652. *Офіційний вісник України*. 2012. № 91. Ст. 3703.

12. Правила транспортування тварин : затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 р. № 1402. *Офіційний вісник України*. 2012. № 8. Ст. 294.

13. Шовкун Ю. Проблеми правового регулювання та визначення аквакультури. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 2. С. 32-35.

14. Оверковська Т.К. Правові засади охорони водних біоресурсів у сфері аквакультури. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 122-126.

15. Аграрне право України : навчальний посібник / за ред. Т.Є. Харитонові, І.І. Каракаша. Одеса : Юридична література, 2017. 436 с.

16. Статівка А.М. Аграрне право : підручник. Вид-во «Право», 2019. 416 с.

Тема № 14. Організаційно-правове забезпечення соціального розвитку села

Мета: опрацювання правових засад основних напрямків розвитку соціальної інфраструктури села, правове та організаційне забезпечення соціального розвитку села.

План:

1. Поняття соціального розвитку села.
2. Правове регулювання соціального розвитку села.
3. Правове забезпечення підготовки кадрів для села.

Методичні рекомендації:

При підготовці даної теми необхідно з'ясувати поняття соціального розвитку села. Основні сфери соціального розвитку села. Правовий режим об'єктів соціальної сфери села. Правові засади соціального розвитку села.

Звернути увагу на правове регулювання житлового будівництва та селі. Правове регулювання розвитку шляхового будівництва на селі. Правове забезпечення підготовки кадрів для села. Правове забезпечення розвитку культурно-побутового та спортивно-оздоровчого обслуговування жителів сільської місцевості.

Виконати завдання:

14.1 Визначити основні нормативні акти, які регулюють соціальну сферу села.

14.2 Проаналізувати основні вимоги правового забезпечення підготовки кадрів для села.

Теми рефератів:

1. Правове забезпечення наукових досліджень, підготовки кадрів для села та зайнятості сільського населення.

2. Правове регулювання розвитку житлово-комунального господарств на селі.

3. Правове регулювання розвитку шляхового будівництва на селі.

4. Правове забезпечення розвитку культурно-побутового та спортивно-оздоровчого обслуговування жителів сільської місцевості.

Форма контролю: опитування, тестування, вирішення завдань.

Рекомендована література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві : Закон України від 17 жовтня 1990 р. № 400-ХІІ в редакції від 17 травня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 32. Ст. 602.

3. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 49. Ст. 527.

4. Оверковська Т.К. Аграрне право України : [навч. посіб. у схемах] – Друге видання. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2015. 188 с.

5. Аграрне право України : підручник / В.М. Єрмоленко, О.В. Гафурова та ін. ; за ред. В.М. Єрмоленка. К. : Юрінком Інтер, 2010. 608 с.

6. Коваленко Т.О., Марченко С.І. Правове регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі України: навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 296 с.

3. Тестові завдання

з навчальної дисципліни «Аграрне право»

1) Що таке предмет аграрного права?

а) суспільні відносини;

б) суспільні відносини, що складаються у самому виробництві сільськогосподарської продукції;

в) комплекс різноманітних, але взаємопов'язаних між собою відносин у сфері сільськогосподарського виробництва.

2) Які методи притаманні аграрному праву:

а) заборони;

б) заборони, приписів, дозволу;

в) загальні і специфічні.

3) Принципи аграрного права.

а) взаємозв'язок земельних та трудових правовідносин;

- б) рівність учасників аграрних правовідносин;
- в) рівність сторін договору.

4) Що собою являє система аграрного права?

- а) це структура підгалузі права, що регулює суспільні відносини;
- б) це структура галузі права, яка характеризується науково обґрунтованим, логічно послідовними розміщенням аграрно-правових інститутів;
- в) це сукупність аграрно-правових інститутів, норми яких регулюють відносини у галузі аграрного виробництва і використання ресурсів.

5) Аграрне право це:

- а) підгалузь;
- б) комплексна галузь;
- в) правовий інститут.

6) Які функції аграрного права?

- а) функція позитивного регулювання, охоронна функція, виховна функція;
- б) правотворча функція;
- в) адміністративно-правова функція.

7) Аграрне право є правонаступником:

- а) колгоспного права;
- б) сільськогосподарського права;
- в) господарського права.

8) Система аграрного права складається із:

- а) правових інститутів;
- б) законодавчих актів;
- в) підзаконних актів.

9) Диспозитивний характер мають наступні методи правового регулювання аграрних відносин:

- а) припису;
- б) локальної правотворчості;
- в) рекомендацій.

10) Що таке джерела аграрного права?

- а) уніфіковані й диференційовані акти правотворчості відповідних державних органів, Президента України, суб'єктів аграрного підприємництва;
- б) правові норми, що вміщені в законах;
- в) законодавчі акти, що містять норми аграрного права, а також норми, які є в інших галузях національного і міжнародного законодавства, в тій їх частині, в якій вони регулюють аграрні відносини.

11) Що таке уніфіковані нормативні акти?

- а) закони спеціального характеру;
- б) закони загального характеру;
- в) локальні нормативно-правові акти.

12) Які нормативні акти є диференційованими?

- а) Земельний кодекс України;
- б) Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію»;

- в) Закон України «Про особисте селянське господарство»;
- г) Цивільний кодекс України.

13) З якого моменту набуває юридичної сили статут господарства?

- а) після затвердження його загальними зборами;
- б) після державної реєстрації;
- в) після підписання його засновниками.

14) Які законодавчі акти є джерелом аграрного права?

- а) Кримінально-процесуальний кодекс України;
- б) Закон України «Про племінне тваринництво»;
- в) Господарський кодекс України.

15) В яких межах діють і мають юридичну силу локальні нормативні акти?

- а) в межах підприємства, яке їх прийняло;
- б) в межах району, в якому знаходиться підприємство, що їх прийняло;
- в) розповсюджуються серед визначеного кола осіб;
- г) розповсюджуються тільки серед найманих працівників.

16) Умови діяльності сільськогосподарського кооперативу визначає Закон:

- а) «Про власність»;
- б) «Про сільськогосподарську кооперацію»;
- в) «Про фермерське господарство».

17) Підприємство набуває прав юридичної особи з дня реєстрації:

- а) в податковій інспекції;
- б) в антимонопольному комітеті;
- в) в органах виконавчої влади.

18) Суб'єкти аграрного права за формами власності:

- а) приватні;
- б) змішані, спільні;
- в) сільські.

19) Підприємство має право найму працівників:

- а) вільного;
- б) обмеженого;
- в) згідно з Кодексом Законів про працю України.

20) Зміст аграрних правовідносин:

- а) суб'єктивні права;
- б) обов'язки учасника;
- в) суб'єктивні права і юридичні обов'язки.

21) Хто має право на утворення фермерського господарства?

- а) дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку;
- б) дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку та проживає в сільській місцевості;
- в) дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку та виявляє бажання створити фермерське господарство.

22) Що таке фермерське господарство?

- а) це є господарська діяльність з метою задоволення власних побутових

потреб;

б) це є форма індивідуального аграрного виробництва;

в) це є підприємницька діяльність.

23) Який правовий режим майна фермерського господарства?

а) колективна власність;

б) змішана власність;

в) спільна сумісна власність.

24) З якого віку у дітей фермера може виникати право членства у фермерському господарстві?

а) з 16 років;

б) з 18 років;

в) з 14 років.

25) На підставі яких правових форм здійснюється використання земель у фермерському господарстві?

а) право власності;

б) право постійного землекористування;

в) орендне землекористування.

26) Які особливості господарської діяльності фермерського господарства?

а) самостійно визначає цілі, завдання та напрями своєї діяльності по виробництву, переробці та реалізації сільськогосподарської продукції;

б) у разі потреби має право залучати до роботи найманих працівників;

в) діяльність здійснюється виключно за рахунок праці членів сім'ї фермера.

27) Які документи необхідно додати до заяви про надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства?

а) свідоцтво про народження, паспорт;

б) про досвід роботи у сільському господарстві та наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі;

в) про досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі;

г) паспорт, про досвід роботи у сільському господарстві та наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі.

28) Чи підлягає земельна ділянка, надана для ведення фермерського господарства, поділу між спадкоємцями?

а) так;

б) не підлягає;

в) так, але на певних умовах.

29) Форми власності на землю:

а) державна, комунальна, приватна;

б) державна, колективна, приватна;

в) приватна та державна.

30) Хто виступає суб'єктом права приватної власності на землю:

а) громадяни України;

б) орендарі;

в) члени профспілкових комітетів.

31) Право орендного землекористування оформляється:

- а) договором;
- б) договором оренди;
- в) державним актом.

32) Які повноваження власника переходять до орендаря земельної ділянки:

- а) володіння;
- б) розпорядження;
- в) користування;
- г) обмежене користування.

33) Обов'язки власників земельних ділянок:

- а) використовувати землі за цільовим призначенням;
- б) на свій розсуд підтримувати режим санітарних зон;
- в) вносити плату за забруднення водних об'єктів.

34) Які встановлені терміни користування землею:

- а) постійне землекористування;
- б) без заздальгідь установленого строку;
- в) тимчасове користування.

35) В яких випадках припиняється право власності на земельну ділянку:

- а) добровільні відмова від земельної ділянки;
- б) призову громадянина до лав Збройних сил України;
- в) вступ громадянина в члени сільськогосподарського підприємства. 36)

Ознаки особистого селянського господарства:

- а) має підсобний характер до суспільного виробництва;
- б) має на меті виробництво товарної маси сільськогосподарської продукції;
- в) введення господарства здійснюється з метою отримання прибутку.

37) Особисте селянське господарство:

- а) підприємницька діяльність;
- б) господарська діяльність;
- в) суспільна діяльність.

38) Який правовий режим майна особистого селянського господарства?

- а) право спільної сумісної або часткової власності;
- б) право колективної власності;
- в) право власності однієї особи.

39) Який правовий режим земельних ділянок особистого селянського господарства?

- а) орендне землекористування;
- б) право постійного землекористування;
- в) спільна сумісна власність.

40) Які правовідносини можуть виникати в ОСГ?

- а) договірні;
- б) колективного самоврядування;
- в) земельні.

4. Контрольні запитання з навчальної дисципліни «Аграрне право»

1. Поняття та предмет аграрного права.
2. Поняття аграрного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни.
3. Методи правового регулювання в аграрному праві.
4. Принципи аграрного права.
5. Система аграрного права.
6. Функції аграрного права.
7. Загальна характеристика джерел аграрного права.
8. Конституція України – правова основа джерел аграрного права.
9. Закони України як джерела аграрного права.
10. Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел аграрного права.
11. Внутрішньогосподарські локальні нормативні акти як джерела аграрного права.
12. Поняття, види та особливості аграрних правовідносин.
13. Внутрішні аграрні правовідносини.
14. Зовнішні аграрні правовідносини.
15. Структура аграрних правовідносин.
16. Поняття і класифікація суб'єктів аграрного права.
17. Особливості правового статусу аграрних підприємств кооперативного типу.
18. Особливості правового статусу аграрних підприємств корпоративного типу.
19. Особливості припинення діяльності сільськогосподарських підприємств.
20. Правові засади державної регулятивної діяльності в сільському господарстві.
21. Форми й методи регулятивної діяльності державних органів у сільському господарстві.
22. Система й повноваження державних органів, що здійснюють регулювання сільського господарства.
23. Органи державного контролю в АПК.
24. Поняття права членства в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.
25. Правовий статус громадян як засновників та учасників сільськогосподарських підприємств корпоративного типу.
26. Правовий статус найманих працівників у сільському господарстві.
27. Поняття, основні риси сільськогосподарських кооперативів та їх види.
28. Порядок управління в сільськогосподарських кооперативах.
29. Членство в сільськогосподарських кооперативах.
30. Правовий режим майна та землі в сільськогосподарських кооперативах.
31. Правові засади реорганізації та ліквідації сільськогосподарських кооперативів.
32. Поняття фермерського господарства, його правові ознаки.
33. Порядок створення фермерського господарства.
34. Повноваження членів фермерського господарства.

35. Земельні правовідносини у фермерському господарстві.
36. Майнові правовідносини у фермерському господарстві.
37. Правове регулювання господарської діяльності фермерського господарства.
38. Підстави припинення діяльності фермерського господарства.
39. Поняття та загальна характеристика правового становища державних і комунальних сільськогосподарських підприємств.
40. Особливості здійснення господарської діяльності державними й комунальними сільськогосподарськими підприємствами.
41. Правовий режим майна державних сільськогосподарських підприємств.
42. Правовий режим земель державних сільськогосподарських підприємств.
43. Правові засади управлінської діяльності на державних сільськогосподарських підприємствах.
44. Поняття та ознаки особистого селянського господарства.
45. Правовий режим майна особистого селянського господарства.
46. Правовий режим земель особистого селянського господарства.
47. Повноваження членів особистого селянського господарства.
48. Державна підтримка особистих селянських господарств.
49. Договірні відносини особистих селянських господарств.
50. Поняття соціального розвитку села та його правове забезпечення.
51. Правовий режим об'єктів соціальної сфери села.
52. Правове забезпечення підготовки кадрів для села та зайнятості сільського населення.
53. Правове регулювання житлово-комунального та дорожнього господарства на селі.
54. Правове регулювання культурно-побутового та спортивно-оздоровчого забезпечення жителів села.
55. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.
56. Поняття та особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
57. Суб'єкти сільськогосподарського землекористування.
58. Права та обов'язки сільськогосподарських землекористувачів.
59. Правова охорона земель сільськогосподарського призначення.
60. Поняття виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств та її правове регулювання.
61. Правове регулювання спеціалізації сільськогосподарського виробництва.
62. Поняття та загальна характеристика правового забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
63. Державно-правове регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
64. Відповідальність виробників щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
65. Правове регулювання фінансової діяльності аграрних підприємств.
66. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві.

67. Правові форми використання земель та інших природних ресурсів у сільському господарстві.
68. Правове регулювання окремих видів природокористування у сільському господарстві.
69. Правове регулювання охорони довкілля у сільському господарстві.
70. Правова охорона ґрунтів та інших природних ресурсів у сільському господарстві.
71. Поняття та види договірних відносин у сільському господарстві.
72. Договори у сфері матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.
73. Договори виробничо-технічного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників.
74. Договори у сфері реалізації сільськогосподарської продукції.
75. Відповідальність за невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язань у сфері аграрного виробництва.
76. Дисциплінарна відповідальність сільськогосподарських працівників.
77. Матеріальна відповідальність сільськогосподарських працівників.
78. Особливості дисциплінарної та матеріальної відповідальності сільськогосподарських працівників.
79. Відшкодування збитків, що сталися внаслідок загибелі або розкрадання худоби та птиці.
80. Правове регулювання здійснення окремих видів сільськогосподарської діяльності.
81. Правове регулювання тваринництва.
82. Правове регулювання рослинництва.
83. Характеристика законодавства щодо регулювання окремих видів сільськогосподарської діяльності.
84. Правове регулювання діяльності підсобних підприємств та промислів у сільському господарстві.
85. Особливості регулювання трудових відносин у сільському господарстві.
86. Особливості правового регулювання оплати праці у сільському господарстві.
87. Правове регулювання охорони праці в сільському господарстві.
88. Правове забезпечення дисципліни праці в аграрних підприємствах.
89. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств.
90. Правове забезпечення екологічної безпеки у сфері сільськогосподарського виробництва.

5. Інформаційні ресурси

1. Тестові завдання з дисципліни «Аграрне право України».
http://socrates.vsau.org/web_thesaurus/test.php?test_code=p392n29
2. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
3. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
5. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Президента України.
6. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
7. <http://www.konspekt.com> - Навчальний портал «Готуємось до занять»
8. <http://www.osvita.org.ua/> - Освітній портал
9. <http://student.pp.ua/load> - Студентський портал України
10. Методичні розробки (внутрішній сайт ВНАУ)
[http://socrates.vsau.org/fdb/2642/agrarne_pravo/1\)_robocha_programa.pdf](http://socrates.vsau.org/fdb/2642/agrarne_pravo/1)_robocha_programa.pdf)
[http://socrates.vsau.org/fdb/2642/agrarne_pravo/2\)_silabus.pdf](http://socrates.vsau.org/fdb/2642/agrarne_pravo/2)_silabus.pdf)
[http://socrates.vsau.org/fdb/2642/agrarne_pravo/3\)_konspekt_lektsiy.pdf](http://socrates.vsau.org/fdb/2642/agrarne_pravo/3)_konspekt_lektsiy.pdf)

Дем'янчук Ю. В.

Аграрне право.

Методичні вказівки до практичних занять здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти

за галуззю знань

08 Право

спеціальністю

081 Право,

Вінниця

2023